

חינוך בפרשה – שמיני

'לשחק עם תלמידים!'

מה ההבדל בין 'מלמד' לבין 'מחנך'?

מלמד אמון על הוראת תלמידו, להשכילו בדרכי התורה והחכמה. על המלמד עצמו להיות גדול בתורה, כמו 'חוק מים שלובים' - הוא מעביר לתלמידו רק כמו מידת החכמה שיש בו. מלמד פונה לשכל. לראש.

לעומתו, מחנך משפיע על התלמיד כולו, לא על השכל בלבד. הוא מחנך את אישיות החניך, הליכותיו, 'נפש האדם'. המחנך עושה זאת בשיח והמעש, בלימוד (יש בו גם חלק 'מלמד' הנ"ל), בִּסְפָּרָת, בטיול ובהפעלה...

על הבדל נוסף משמעותיו וחשוב בין המלמד לבין המחנך – עיינו והשכילו בהקדמת הרה"ק מפיאסצנא הי"ד לספרו 'חובת התלמידים': "שיח עם המלמדים ואבות הבנים", איך אין זה הנושא מאמרנו זה כעת.

חז"ל מנחילים 'סעיף' חשוב בעסק החינוך: [יקלוט שמעוני תהלים צ"ב עה"פ עוד ינובון בשיבה]

"מעשה באחד שעשה דייתקי (צוואה) ואמר לא יהא בני יורש אותי עד שיעשה שוטה!" מה התכוון האב המנוח? למה רוצה שבנו יהיה שוטה, ולמה רק אז יירשו? הלך רבי יוסי ב"ר יהודה לביתו של רבי יהושע בן קרחה, לשאלו אודות צוואה מוזרה זו. בבואו הציץ פנימה לבית הרב וראה כי רבי יהושע בן קרחה מְרַקֵּעַ על ידיו ואל רגליו וגמי נתון לתוך פיו!". נרתע רבי יוסי ב"ר יהודה! אוי לו לראות אחד מגדולי הדור עם מוצץ בפה! קראהו רבי יהושע בן קרחה וביקש לשמוע מה מבוקשו. כששמע התחיל ריב"ק משחק ואמר: בָּאתָ בדיוק בזמן! למה אני מקפץ על ארבע עם מוצץ? כי אני משחק עם בני הפעוט! והסביר: האב המנוח התכוון שבנו יזכה בירושה רק כאשר ישא אשה ויוליד בנים! כשיהיה שוטה! שהרי הורים עושים 'שטויות' עם ילדיהם. עושים פרצופים, משמיעים קולות, משחקים, 'שטויות' ברוכות כ"י..."

כלי העבודה של 'המלמד' הם ספריו, לוח ומחברות. 'למחנך' אין 'כלים' מוגדרים. אין המחנך עושה מלאכתו ליד שלחן עם ספר, בלבד. הוא פועל בבית ובשדה, על הספה ועל כוס קפה, אם צריך - שרים. אם צריך - רוקדים, המחנך מספר והחניך מקשיב, ולהיפך: החניך מספר והמחנך מקשיב, ולעתים משיב...

'מלמדים' יש הרבה ב"ה, הרי בכל כיתה יש מלמד. ומחנכים? כאלה שחז"ל מכנים "פדגוג אומן"? יש, וצריך עוד. לא תמיד מבינה 'המערכת' את חשיבות 'המחנך' ומעשיו. הרי אינו קונבנציונאלי ומוגדר... מספרים לנו על האדמו"ר מצאנז ששיחק 'שח מט' עם חניך פלוני, על הג"ר מאיר שפירא שהלחין שירים ושר עם תלמידיו, ואף הכין להם כוסות קפה... על הרבי הק' ה'בית ישראל' שמזג תה להרות נפש... ולמה היום שומעים שיש מלמדים 'שלא מתאים להם' להשתתף בטיולים או במסיבות עם תלמידיהם?

בפרשתנו קורא משה לאהרן אחיו ואומר לו "למה אתה בוש? לכך נבחרת!". ניתן להמליץ קריאה זו גם לענין האמור. בדיוק כפי שרבי יהושע בן קרחה ידע שעליו לשחק עם בנו, ואף להשתטות עמו, כי כך אב מגדל את בנו, כך על מחנך 'לרדת' לעבר תלמידו, להיכנס לנבכי נפשיותם, באמצעים שונים ומגוונים, אין להתבייש! וכי רופא מתבייש בחלוקו הלבן? כהן התבייש להתהלך יחף בביהמ"ק? זה עבודת השם!

בהפטרת השבוע קוראים על דוד המלך שרקד בכל עוז לכבוד ארון הברית. אשתו, מיכל בת שאול, ראתה אותו מפזז ומכרכר, וַתִּבֶּז לוֹ בִּלְבָהּ! מיכל הטיחה בפניו בקורת חריפה על ש'התבזה' ברבים. דוד משיב בחוזקה – כי אדרבא! בעבודתו את השם אין כל בוש! מיכל נענשה "לא הָיָה לָהּ יָלֵד עַד יוֹם מוֹתָהּ..."

דרשו הקדמונים כי נענשה 'מדה כנגד מדה': בתוכחתה רואים שמיכל לא הבינה שגם מלך ומלכה צריכים 'לצאת מגדרם' כאשר זה נדרש לכבוד ה'. וכי היאך תצליח מיכל לגדל ילדים בריאים בנפשם? האם היא תוכל לשחק איתם בארגז חול? לצייר ולצבוע 'ולהתלכלך'? לרקד ולשיר ואף 'להשתטות'? היא הרי לא מבינה שגם מלך ישראל מפזז ומכרכר לכבוד שמים! לפיכך, עונשה המתאים – לא תזכה לגדל ילדים!

כשעושים 'לכבוד שמים' לא חושבים על 'כבוד' אחר... נזכה להיות 'מחנכים'!

נעשה כבוד ונחת רוח להשי"ת

יחיאל מיכל מונדרוביץ'

להארות והזמנות: 123ymm@gmail.com